

D

1902 dec. 15

Az 1902 dec. 15-én tartott miniszterelnökségi bizalmas értekezlet jegyzőkönyve¹

VKM eln. 1903 : 598
Nyomtatott szöveg. (Részlet.)

J e g y z ő k ö n y v

a Romániában élő magyar állampolgárok nemzeti gondozása tárgyában a miniszterelnökségnél 1902. évi december hó 15-én tartott bizalmas értekezletről.

Jelen voltak:

Tarkovich József, v.b.t.t., miniszterelnökségi államtitkár elnöklete alatt,
Szmrecsányi Pál, szepesi püspök, a Szt. László Társulat elnöke,
Pallavicini János érgróf, bukaresti cs. és kir. követ,
Bartók György, erdélyi ev. ref. püspök,
Dr. Romy Béla, miniszterelnöki tanácsos,
Gömöry Oszkár, vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos,
Molnár Viktor, vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos,
Várady L. Árpád, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos,
Halász Ferenc, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos,
Dr. gróf Klebelsberg Kunó, miniszterelnöki segédtitkár, előadó,
Dr. Csiky Gyula, miniszterelnöki segédfogalmazó, jegyző.

Elnökúr megnyitja az ülést és miniszterelnök úr Ó Nagyméltósága nevében és megbízásából üdvözli a megjelenteket. Egyúttal rámutat arra is, hogy a miniszterelnök úr a parlamentben való elfoglaltsága folytán sajnálatára személyesen nem jelenhetett meg.

Bukaresti követ úr kötelességének tartja ez alkalommal is hangsúlyozni, hogy az ügy érdekében jövőre is óvatosan és a legnagyobb körültekintéssel kell eljárunk.

Az értekezlet a követ úr álláspontját teljes mértékben helyesli és osztja.

Elnök úr felhívja előadót, hogy az értekezlet tagjaival már előzőleg közölt és a jelen jegyzőkönyv mellékletét képező memorandum kérdéseit olvassa fel.

A

Az egész akciót érdeklő kérdések

I. Statisztika

Előadó bejelenti, hogy a memorandum lezárta után újabb adatok érkeztek be, melyekre való tekintettel a memorandumban foglalt statisztikai kimutatást a következőképpen kell módosítani:

¹ Az értekezlet résztvevői számára kinyomtatott jegyzőkönyv borítólapján alábbi nyomtatott szöveg olvasható: „Titkos. Az idegenbe vándorolt magyar honosok nemzeti gondozása. *Románia*. Jegyzőkönyv a miniszterelnökségnél 1902. évi december hó 15-én tartott bizalmas értekezletről. Budapest 1902. Nyomtatott a magyar királyi állami nyomdában.” — Az irat 1956 őszén a VKM levéltári anyagának kiegészéskor elpusztult.

Község neve	Róm. kat.	Ev. ref.	Egyéb	Összesen
1. Bukarest	24 160	5000	—	29 160
2. Braila	2 150	950	80	3 180
3. Galac	2 604	519	7	3 130
4. Ploest	845	500	—	1 345
5. Pitest	109	210	—	319
6. Tirgovist	220	60	—	280
7. Gyurgyevo	91	95	—	186
8. Tirgu Okna	—	183	—	183
9. Buzó	70	40	—	110
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	30 249	7557	87	37 893

Azon helyek, hol 100-nál kevesebb magyar tartózkodik, az akció mostani fokán még nem jöhetnek tekintetbe.

ad a/ Erdélyi ev. ref. püspök úr előadja, hogy Németh Sándor esperest a romániai ev. ref. magyarságnak családonként való összeírására hívta fel, az esperes pedig megígérte, hogy az adatokat az év végéig felterjeszti.

ad b/ Közvetlen összeírást csak a galaci konzulátus eszközölt, adatokat azonban a többi konzulátusok is gyűjtöttek, melyeket a bukaresti követ úr részben a közös külügyminiszter úr közvetítésével juttatott el ide, részben rövid úton nyújt át.

ad c/ Előadó jelenti, hogy az eddig összegyűjtött adatok egy részének értékét kétségessé teszi az, hogy a gyűjtők egy része a magyar állampolgárok, más része a magyar ajkúak számát kutatta. E hiányok pótlása céljából az értekezlet elhatározza, hogy

a jövő adatgyűjtésnél szem előtt tartandó kérdőpontokat a miniszterelnökség fogja megszerkeszteni, melyeknek alapján az összeírást a konzulátusok és a lelkészek eszközlik.

III. Az akció szervezete és a felügyelet

Erdélyi ev. ref. püspök úr megemlíti, hogy az egyházkerület a romániai misszió-egyházmegyét évi 5 660 K-val támogatja, mit égető hazai szükségletektől kell elvonnia. Kéri tehát, hogy a fenti összeget vállalja át az állam.

Az értekezlet e kérelem jogosultságát elvileg elismeri, de az említett költség tényleges elvállalása iránt ezúttal még nem határozhat.

ad a/ Az értekezlet továbbá kimondja, hogy

a szepesi püspök úr és az erdélyi ev. ref. püspök úr szívesek lesznek minden iskolai év végével a tanügyekről és az iskolák állapotáról jelentést tenni, minden naptári év végével pedig az állami segélyről elszámolni.

IV. Tanerők

ad a/ A tanszemélyzet kiválasztását illetőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízottai azt a javaslatot tették, hogy a nevezett miniszter úr állami tanítókat bocsásson az akció rendelkezésére, akik azután bármikor vissza lennének rendelhetők.

E javaslattal szemben a követ úr kiemeli, hogy mindazt gondosan kerülni kell, miből az akció állami jellegére lehetne következtetni.

Erre való tekintettel ellenzi a javaslatot, mire az értekezlet azt elejti.

Miután pedig az erdélyi ev. ref. püspök úr által kinevezéseknél foganatba vett és a memorandumban ismertetett eljárás megfelelőnek és gyakorlatiasnak látszik, az értekezlet kimondta, hogy az akció katolikus ágánál is hasonlóképpen kell eljárni. E szerint

pályázatot a romániai róm. kat. egyházközségek hirdetnek, s azt közzététel végett a „Tanítók Lapja”-nak megküldik. A pályázók közül ideiglenes minőségű tanerővé,

a bukaresti érsek úr közvetítéseivel, a Szt. László Társulat elnöke a miniszterelnök úr hozzájárulásával nevez ki, s a kinevezetteket a próbaidő letelte után, ugyancsak ő véglegesíti.

Kimondja továbbá az értekezlet, hogy

lehetőleg hajadon tanítónők alkalmaztassanak, kik férjhezmenetel esetén elvesztik állásukat. Méltánylást érdemlő esetekben azonban újra alkalmazhatók.

ad b/ A meg nem felelő ev. ref. tanerők eltávolítására vonatkozólag az értekezlet az erdélyi ev. ref. püspök úr javaslatára elhatározza, hogy

az erdélyi ev. ref. igazgatótanács a romániai misszió-egyházmegye tanerői részére különös eskümintát állapít meg, melynek megszerkesztésénél a „diszkrécio” követelményeire különös tekintettel lesz. Amely tanító a letett esküt megszegi, fegyelmi úton könnyűszerrel el lesz távolítható. Az akció kat. ágát illetőleg a konferencia elvi határozatot nem hozott.

ad c/ Az értekezlet egyhangúlag kimondja, hogy

az akciónál minden tanerő kezdetben ideiglenes minőségben alkalmaztassék, s csak kiállott próba után, 1—2 év leteltével véglegesíttessék. Az ideiglenes tanerő bármikor elbocsátható.

ad d/ Az akciónál működő tanerők fizetése a következőképpen állapított meg:

	Fizetés	Évötödös pótlék 5-ször
Ideiglenes bukaresti tanító	1800 frc.	—
Végleges bukaresti tanító	2400 frc.	200 frc.
Ideiglenes bukaresti tanítónő.....	1400 frc.	—
Végleges bukaresti tanítónő	1600 frc.	150 frc.
Ideiglenes vidéki tanító	1600 frc.	—
Végleges vidéki tanító.....	2000 frc.	200 frc.
Ideiglenes vidéki tanítónő	1300 frc.	—
Végleges vidéki tanítónő	1500 frc.	150 frc.

A lelkesz-tanítók, azon esetben, ha tanítói oklevéllel bírnak, nagyobb helyeken a bukaresti, kisebb helyeken pedig a vidéki ideiglenes, illetve végleges minőségű tanítók fizetését és járulékait húzzák.

Az ideiglenes minőségben töltött szolgálati idő véglegesítés esetén az évötödös pótlékba beszámíttatik.

e/ A tanerők nyugdíjügyeit illetőleg, az értekezlet eltérően a memorandumban előadottaktól úgy határoz, hogy

a miniszterelnök úr engedelmével Romániában működő tanerők, az idegenben töltött szolgálati idő alatt is tagjai maradhatnak a tanítók nyugdíjintézetének. A szabályszerű járulékot a Szt. László társulati elnök úr, illetve az erdélyi ev. ref. püspök úr lesznek szívesek a tanerők évi fizetéséből levonni. Az iskolánként fizetendő járulékot pedig, a Szt. László Társulat, illetőleg az erdélyi ev. ref. egyházkerület viseli.

V. Tandíjak

ad a/ Bukaresti követ úr kiemeli, hogy lehetőleg fenn kell tartani azt a látszatot, hogy a romániai magyar kolóniák egyházi és iskolai intézményeiket önmaguk tartják fenn, mire az értekezlet

mellőzve az általános tandíjmentesség elvét, kimondja, hogy csak szegény szülők gyermekei részesüljenek egészen vagy félig tandíjelengedésben. A hitközségek pedig ennek fejében a szükséghez képest tandíjelengedési átalányt kapnak.

VI. Tanterv és tankönyvek

ad a/ a román kormánynak a bukaresti ev. ref. iskolával szemben legújabb tanúsított aggályos magatartását illetőleg a bukaresti követ úr teljesen megnyugtató nyilatkozatot tett.

A magyar iskolák ugyanolyan elbánásban fognak részesülni, mint a többi idegen államok polgárainak gyermekei által látogatott tanintézetek. A román nyelvű tanítás a jövőre is osztályonként heti 3 órán folyik.

Az értekezlet a követ úrnak köszönetet mond a román kormánynál ez ügyben tett sikeres lépéseikért.

ad b/ A tankönyvek tekintetében bukaresti követ úr ugyancsak megnyugtató az iránt, hogy a memorandumban foglalt sérelmes pályázati hirdetés kizárólag a bukaresti hitközségtől ered, s hogy az abban foglaltaktól a román kormány teljesen távol áll. A követ úr továbbá jelezte, hogy tankönyvekre nincs is olyan nagy szükség, és több tekintetben szinte jobb, ha a tanítás előszóval folyik.

Az értekezlet erre való tekintettel felkéri az erdélyi ev. ref. püspök urat, hogy a pályázat ne effektuáltassék.

VII. Gyermekek visszahozatala

ad a/ Követ úr kijelenti, hogy

a gyermekek visszahozatalának külpolitikai akadályai nincsenek,

ad b/ de minden felesleges feltűnés elkerülése céljából, a nagy nyilvánossággal dolgozó egyesületek mellőzésével

a felekezetek fognak eljárni, nevezetesen a Szt. László Társulat, illetve az erdélyi ev. ref. egyházkerület.

ad c/ Horváth Árpád, buzói magyar ifjú az esztergomi papnevelőben szép előmenetelt tanúsít, s a jövő évben előreláthatólag 3 magyar ifjú fog magyarországi papnöveldebe felvétetni.

Tudomásul vétetik.

ad d/ Az értekezlet elhatározta, hogy

próbaképpen már a jelen tanév végén néhány gyermek hazahozassék.

ad e/ és f/ A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviselői előadják, hogy a romániai magyar gyermekek részére alapítvány nem áll rendelkezésre, de a miniszter úr hajlandó a rendelkezése alatt álló internátusokban 8 — 10 helyet e célra fenntartani.

A hétfalusi székely társaság javaslatát illetőleg, melynek megvalósítása kívánatos volna, a miniszterelnökségnek fedezet nem áll rendelkezésére.

Az értekezlet elhatározta, hogy

e két kérdés az illetékes tényezők között írásbeli úton fog letárgyaltatni.

VIII. Egyesületi és sajtóügy

ad a/, b/ és c/ Bukaresti követ úr előadja, hogy a bukaresti magyar egyesületekben bár helyreállott a béke, a viszonyok még mindég elég kedvezőtlenek, s hogy következésképpen a Magyar Társulat szubvencionálását és a titkári állás szervezését el kellene ejteni, amihez az értekezlet hozzájárult.

ad d/ A „Bukaresti Magyar Újság”-ra vonatkozólag a követ úr elmondja, hogy az nem felel meg teljesen, fenntartása azonban kívánatos, miért is az értekezlet kimondja, hogy a miniszterelnökség sajtóosztálya megfelelőbb szerkesztőt fog keresni, addig pedig a status quo fenntartatik, vagyis a szóban levő lapnak 2000 K szubvenció adatik. (Lásd költségvetés, összesítés I. cím.)

IX. Gazdasági szervezés

ad a/ és b/ Bukaresti követ úr kijelenti, hogy arról, vajon a gazdasági szervezkedés külpolitikai okokból nem fog-e nehézségekbe ütközni, általánosságban — vagyis konkrét javaslatok ismerete nélkül — véleményt mondani nem lehet, mire abban történt megállapodás, hogy a romániai magyar iparosok gazdasági helyzete részletes tanulmány tárgyává teendő, s ennek eredményei fogják azután további tárgyalások alapját képezni.